

Suriye'deki savaş ve mülteci krizi insan ticaretini nasıl etkilemektedir?

Hazırlayan: Claire Healy

Yönetici Özeti

Suriye'deki şiddet olayları çocuk, kadın ve erkekleri evlerinden neredeyse beş yıl boyunca uzaklaştırmıştır. Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi'nin (ICMPD) yeni araştırma çalışması, yerlerinden edilmiş Suriyelilerin insan ticareti karşısında savunmasızlığını incelemektedir. Araştırmada, insanların insan ticaretine maruz kalmalarının veya istismar edilmelerinin nedeni genellikle temel ihtiyaçlarını karşılayamamaları olarak tespit edilmiştir. Bu durum, ev sahibi ülkelerdeki yasal ikametgâh statüsü ve çalışma iznine ilişkin belirsizliklerden ötürü daha da kötüleşmektedir. Bazı insan ticareti faaliyetleri iyi örgütlenmiş suç şebekeleri tarafından gerçekleştirilirken, en sık rastlanılan istismar şekli baba, anne, koca gibi aile bireyleri ile akrabalar, tanıdık ve komşuların dâhil olduğu daha alt bir kademede meydana gelmektedir. Genel savunmasızlık bağlamında aileler, ulusal ve uluslararası hukukta istismar ve insan ticareti olarak tanımlanabilecek durumların dışında, hayatta kalmak için kendilerine başka alternatif bırakmayan faktörlerle sıkça karşı karşıya kalabilmektedir.

Bu nedenle insan ticareti, mülteci, göç ve çocuk koruma politikalarını, korumaya erişim açısından değerlendirmede bir paradigma değişimine ihtiyaç duymaktayız. Politika yapıcılar ve uygulayıcılar kendilerini farklı alanlarda, belirli konular üzerinde çalışan gruplar olarak görebilseler de korumaya ihtiyaç duyan insanlar her zaman tek ve kesin çizgilerle ayrılmış bir kategoride yer almamaktadır. Çabalarımızı, Suriye menşeli olan veya Suriye içinde yerinden edilmiş kişilerin temel ihtiyaçlara ve güvenliğe ulaşmasını sağlayacak şekilde yoğunlaştırmalıyız.

Mevcut Bağlam

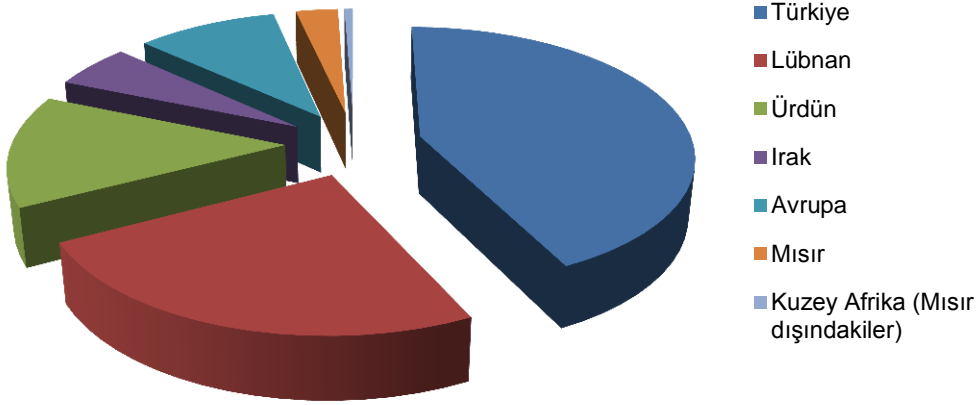
Savunmasızlıkların Tespiti çalışması, Suriye'deki savaşın ve mülteci krizinin Suriye ve çevresindeki insan ticareti boyutuna etkilerini değerlendirmektedir. Nicel ve nitel kaynakların analiz edilmesinin yanı sıra, alandaki birincil araştırmaların ikincil araştırmalar ve uzaktan yapılan istişarelerle bir araya getirildiği çalışmada disiplinler arası bir metodoloji uygulanmıştır. Çalışma kapsamında, ülke araştırmalarından elde edilen bulgular bölgesel ikincil araştırmalarla bir araya getirilmiş ve analiz edilmiştir.

Suriye'nin komşu ülkelerinden dördü olan Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak, savaştan zarar gören bu ülkeden ayrılmış mültecilere ev sahipliği yapan en önemli ülkelerdir. Hepsi birlikte, ülke dışındaki Suriyeli mültecilerin %86,7'sine ev sahipliği yapmaktadır. BMMYK verilerine göre, Nisan 2011 ile Ağustos 2015 arasında 441.246 Suriyeli daha Avrupa'da sığınma talebinde bulunurken, bu sayı Mısır'daki 159.147 ve diğer Kuzey Afrika ülkelerindeki 159.147 mülteci ile toplamda 4.529.572'ye ulaşmıştır.

Ocak
2016

İnsanların insan ticaretine maruz kalmalarının veya istismar edilmelerinin nedeni, genellikle temel ihtiyaçlarını karşılayamamalarıdır.

Savunmasızlıkların Tespiti başlıklı yeni çalışma savaşın Suriye, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta yaşanan insan ticareti üzerindeki etkisini incelemektedir

Kayıtlı Suriyeli Mülteciler

Ev sahibi ülkelerden hiçbiri, 1951 BM Sözleşmesi'nde yer alan mülteci tanımını, Suriye'deki savaştan kaçan kişilere uygulamamaktadır. Bu da Suriye'den kaçan insanların savaş öncesinde ve savaşın başlangıcı ile zorunlu göç hareketinin başlaması sonrasında çıkarılmış özel ve geçici düzenlemelere maruz kaldığı anlamına gelmektedir. Diğer yandan Suriye, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak 2000 BM İnsan Ticareti Protokolü'nü onaylamış ve insan ticaretini suç sayan mevzuatı kabul etmiş durumdadır.

Suriye'de ülkelerinde yerinden edilmiş kişilerin (IDP'lerin) sadece %17'si kamplarda yaşamaktadır. Benzer şekilde, Suriyelilerin çoğunluğu ev sahibi dört ülkede de resmi mülteci kamplarının dışında, ev sahibi topluluklar arasında yaşamaktadır. Lübnan Suriyeliler için herhangi bir resmi mülteci kampının kurulmasına izin vermemişken, kayıtlı tüm mültecilere kıyasla bakıldığında oran Irak'ta %39, Ürdün'de %19, Türkiye'de ise %15 düzeyindedir. Bu durum, mülteci ve IDP'lerin temel insani yardımın yanı sıra eğitim, barınma, mesleki eğitim ve sağlık gibi diğer hizmetlere ulaşımını da etkilemektedir. Savaş ve yerinden edilme durumundan ev sahibi topluluklar, özellikle de yüksek oranda IDP ve mültecileri kabul eden ülkelerdeki bölgeler etkilenmektedir.

Yerinden edilmiş Suriyelilerin çoğunluğu kamplarda yaşamamaktadır.

Yerinden edilmiş Suriyelilerin yoğun biçimde bulunduğu bölgeler

2011'den bu yana, Suriye'de birçok bölgeyi, 2014 ortalarından bu yanaysa Irak'ın belirli bölgelerini karakterize eden şiddet olayları, bu bölgelerde yaşayan insanları ve çeşitli yollarla ülke dışına kaçanları etkilemiştir. Bu kişilerin içinde bulunduğu karmaşık durumu hem savaş ve şiddet olayları, hem de yasal statülerini korumak, iş aramak, gelir elde etmek, insani yardım ve kamu hizmetlerine ulaşmak ve istismar durumunda yasal yollara başvurabilmek için Suriye ve ev sahibi dört ülkede aşmak zorunda kaldıkları yasal ve kurumsal sistemler etkilemektedir.

Kendileri ve aileleri için geçim, barınma ve temel hizmetler sağlayamayan bu insanlardan bazılarının içinde bulunduğu çaresizlik, bu kişileri kendi aile fertlerini istismar etmeye itebilmektedir. Bununla birlikte, istismarcıların veya insan tacirlerinin tümü bir savunmasızlık durumuyla karşı karşıya olmayıp, bu kişiler savunmasız insanları savaş vurgunculuğu amacıyla istismar etmekte veya ticarete maruz bırakmaktadır. Ek olarak, çatışma ve mülteci krizi bağlamında çocukların korunmasıyla ilgili çok sayıda sorun ortaya çıkmakta, özellikle çocukların okula devam edememesi ve nüfus kayıtlarının yapılmaması, onları insan ticareti karşısında daha savunmasız hale getirmektedir.

İnsanlar, savaş ve şiddetin yanı sıra, aşmak zorunda oldukları yasal ve kurumsal sistemlerden ötürü de savunmasızdır.

Savunmasızlık, İnsan Ticareti ve İnsan Ticareti Vakaları Karşısında Savunmasızlık
Not: CTCDŞ = Cinsel ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet

Savaş ve yerinden edilme durumları, 2011 öncesinde zaten hassas olan ve savaş çıktığında Suriye'de bulunan göçmen ve mültecilerin savunmasızlığını daha da artırmıştır. Bu gruplar arasında şunlar sayılabilir:

- Suriye menşeli Filistinli mülteciler;
- Iraklı mülteciler;
- Vatansız kişiler;
- Afganistan, Sudan ve Somali başta olmak üzere, diğer ülkelerden gelen mülteciler;
- Güney ve Güneydoğu Asya ve Doğu Afrika'dan gelen göçmen ev hizmetçileri.

Bazı mülteciler ve yerinden edilmiş kişiler, bölge dışındaki ülkelere, özellikle de AB Üye Devletlere göç etmeye başlamıştır. İnsanların bu beş ülkedeyken ülke içi seyahatlerini kolaylaştıranlara ve göçmen kaçakçılarına önemli meblağlar ödeme ve muhtemelen borçlu hale gelme zorunluluğu, onları bu meblağların temini için riskli yollara başvurmaya itmekte ve insan ticareti karşısında savunmasız kılmaktadır. Ülke içinde seyahati kolaylaştırma veya göçmen kaçakçılığına ilişkin bir durumun, insan ticaretine dönüşebilmesi kayda değer bir risktir.

Ana Araştırma Bulguları

Savaş ve mülteci krizinin etkileri, insanları söz konusu insan ticareti karşısında daha savunmasız hale getirirken, bazı durumlarda savaş ve mülteci kriziyle beraber gerçek insan ticareti vakaları ortaya çıkmıştır. Buna rağmen, bu durum, yetkililer tarafından savaş ve mülteci kriziyle ilgili tespit edilen insan ticareti olaylarında belirgin bir artış olarak yansımamıştır.

Çalışmaya konu ülkelerde insan ticaretine maruz kaldığı resmi olarak tespit edilen kişiler ağırlıklı olarak Suriye, Kuzey Afrika, Güney ve Güneydoğu Asya ile Avrupa menşelidir. Ayrıca Suriye, Lübnan, Ürdün ve Irak'ta vatandaşların ülke içinde insan ticaretine maruz kaldığı tespit edilmiştir. Bölge dışındaki insan ticareti güzergâhlarının çoğu, sürekliliğini korumuş ve Suriye savaşından çok etkilenmemiştir.

Araştırma, çalışmaya konu olan beş ülkenin, IDP'ler ve mültecilerin yerinden edilmesine müdahale noktasında belirgin çabalar sarf ettiklerini göstermektedir. Bununla birlikte, insan ticareti olaylarıyla insan ticaretine karşı savunmasızlığın niteliği ve boyutu çeşitli şekillerde etkilenmektedir. Bu etkiler, kısmen yerinden edilmenin kapsamı, kısmen de beş ülkedeki yasal, siyasi, altyapısal, güvenlik ve sosyoekonomik bağlarla ilişkilidir.

İnsan ticaretinin anlaşılması için sıkça kullanılan geleneksel örgütlü suç paradigması, Suriye'deki çatışmada insan ticaretine maruz kalan veya insan ticaretine karşı savunmasız olan insanların durumunu tam olarak açıklayamamaktadır. İyi örgütlenmiş suç ağları tarafından gerçekleştirilen çok ciddi istismar ve insan ticareti vakaları meydana gelmektedir, fakat en sık rastlanılan istismar şekli daha alt bir kademede baba, anne, koca gibi aile bireylerini, akrabaları, tanıdık ve komşuları kapsamaktadır.

En kötü çocuk işçiliği biçimleri, çocukların işgücü istismarı amacıyla ticarete maruz bırakılması, dilencilik yoluyla ve cinsel istismar amaçlı insan ticareti çalışmaya konu ülkelerdeki insanları savaştan önce de etkilemekteyken, şu anda bu olayları yaşayan Suriyelilerin sayısı artmıştır. Özellikle cinsel istismar bağlamında, daha önce başka vatandaşların böyle bir insan ticaretine maruz kaldığı tablonun yerini, Suriyeli kadınların ve genç kızların fuhuş yoluyla istismar edildiği yeni bir tabloya almıştır. Koşulların kötüleşmesi ve çocuk haklarının ileri derecede ihlal edilmesi, çocuk işçiliği ve çocukların dilendirilmesini de etkilemiştir. Bu olguların meydana gelme sıklığında genel bir artış söz konusudur.

Bu araştırmada ortaya konan vakaların çoğunda, insan ticareti bizzat göç hareketiyle bağlantılı bir sınır ötesi olgu olmasa da, bazı olaylarda sınır ötesi insan ticaretinden söz etmek mümkündür. Genel olarak, mevcut insan ticareti biçimleri; insan ticareti sürecinin IDP'ler ve mültecilerin zaten ev sahibi topluluklar arasındayken *sonradan* yerinden edilme durumunun neden olduğu

Ülke içinde seyahati kolaylaştırma veya göçmen kaçakçılığının, insan ticaretine dönüşebilmesi riski söz konusudur.

İnsan ticaretine maruz kalan kişilerin yetkililer tarafından tespitinde belirgin bir artış yoktur.

En yaygın istismar türünde aile fertleri, tanıdıklar ve komşular yer almaktadır.

savunmasızlıkları kapsamaktadır.

Bazı insan ticareti biçimleri, doğrudan savaşa bağlantılı olarak ortaya çıkmıştır. Bu durum, DAESH'in (İŞİD) cinsel kölelik, zorla evlendirme ve silahlı çatışmada istismar amaçlı insan ticareti faaliyetleri ve Suriye savaşının diğer taraflarının uyguladığı zorla evlendirme ve silahlı çatışmada istismar vakaları için geçerlidir. Yine de, Suriye'deki krizden tüm insan ticareti biçimleri etkilenmiş değildir. Nitekim, çoğu kadın olan göçmenler halen ev hizmetlerinde istismar amacıyla insan ticaretine maruz kalmaktadır ve bu durum, ev sahibi ülkelerdeki mülteci krizinden az ölçüde etkilenmiştir. Suriye'de bile, çatışmanın 2011'de başlamasından bu yana, bazı göçmen ev hizmetçileri bu tür işlerde istismar edilmeye devam etmektedir.

Politika Önerileri

Suriye ve Irak'ta süren savaş ve çatışmalardan belirgin biçimde etkilenen insan ticaretiyle mücadele kapasitesi ve Suriye'den kaçan büyük grupların ev sahibi topluluklara gelişi nedeniyle, bu Öneriler öncelikli olarak insan ticareti karşısındaki savunmasızlıkları ele almaktadır. Dolayısıyla, buradaki birincil odak noktası insan ticaretinin önlenmesidir. Bununla birlikte, insan ticaretine maruz kalan insanların korunması ve tacirlerin yargılanması da temel kaygılardan biri olup, buna yönelik tavsiyelere de yer verilmektedir.

1. Organize suç gruplarının yanı sıra, **aile fertleri ve tanıdıkların dâhil olduğu düşük seviyeli insan ticareti** eylemlerinin ele alınması.
2. **Mültecilerin maruz kaldığı insan ticareti** eylemlerinin belirlenmesi ve buna maruz kalan mültecilere koruma sağlanması.
3. **Yasal istihdama ulaşım ve yasal statünün düzenlenmesi.**
4. Kamp dışındaki mülteci ve IDP'ler için dâhil olmak üzere, insan ticareti mağdurlarına **yeterli finansman ve adil yardım dağılımını temin etme.**
5. Çocukların **doğum kaydının ve okula devamlılığının** sağlanması.
6. **Savaşla doğrudan ilişkili insan ticareti** biçimlerinin ele alınması.
7. **Ülke içi insan ticaretinin**, genel insan ticaretiyle mücadele politikası kapsamına alınması ve ilgili girişimlere dâhil edilmesi.
8. **İstismarla mücadele** için yaptırımların uygulanması.
9. **İş gücü istismarının** tespiti ve bununla mücadele.
10. Toplumsal cinsiyete dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi ve **cinsel ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet** riskinin azaltılması.
11. **Ev sahibi toplumların savunmasızlıklarının** ele alınması.
12. Göçmen ev hizmetçilerinin göç ve istihdamına yönelik olarak **kafala sisteminin reforma tabi tutulması.**
13. Bölge dışında iskâna yönelik **yasal kanalların** önemli ölçüde genişletilmesi.

İnsan ticaretiyle mücadele kapasitesi, Suriye ile Irak'taki sürmekte olan savaş ve çatışmalardan önemli ölçüde etkilenmektedir.

Bu önerileri uygulayarak insanların savunmasızlıklarını azaltmaya ve dirençlerini artırmaya katkıda bulunabiliriz. Bu insanlara 'kötünün iyisinin' ötesine geçen alternatifler sunmalı; şiddet ve yerinden edilmenin yarattığı tahribatla daha iyi başa çıkabilmeleri için ihtiyaçlarını karşılamalıyız.

İlgili Yayınlar ve Referanslar

Savunmasızlıkların Tespiti çalışması: Suriye'deki Savaşın ve Mülteci Durumunun İnsan Ticareti Üzerindeki Etkisi - Suriye, Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Irak Üzerine bir Çalışma adlı yayın, alan araştırması ve literatüre ilişkin tüm referanslarla birlikte şu adresten indirilebilir: www.icmpd.org/our-work/capacity-building/trafficking-in-human-beings/publications/

Bu Çalışma, Suriye'deki savaşın ve mülteci krizinin, Suriye ve yakın bölgesindeki insan ticareti üzerine etkisini değerlendiren bir araştırma projesinin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Proje: "*Suriye'deki Savaşın ve Mülteci Krizinin İnsan Ticareti Üzerindeki Etkisinin Değerlendirilmesi (AIS-TIP)*" projesi, ABD Dışişleri Bakanlığı, İnsan Ticaretini İzleme ve İnsan Ticaretiyle Mücadele Merkezi'nin (J/TIP) sağladığı finansmanla ICMPD tarafından yürütülmektedir.

İletişim Bilgisi

Daha fazla bilgi için lütfen Claire Healy ile iletişime geçin

İnsan Ticaretiyle Mücadele Yetkinlik Merkezi

Uluslararası Göç Politikaları Geliştirme Merkezi (ICMPD)
Gonzagasse 1, 5. kat
1010 Viyana, Avusturya
Tel: +43 1 504 46 77 2318

E-posta: claire.healy@icmpd.org